

Umjesto predgovora

Stajalište o povijesnoj pozadini knjige Roberta Hajszana Panonskog

Autor je o svojoj kratkoj pripovijesti (t)ci na prvoj prezentaciji u Novom Gradu između ostalog rekao sljedeće:

Nastanak knjige

Na pisanje ove knjige potaknula me moja fizioterapeutkinja, koja je također sudjelovala na tom natječaju "story" u Njemačkoj, a njezinoj kćeri mogu zahvaliti što je ovo izdanje uopće moglo biti objavljeno, jer je u završnoj fazi produkcije obavila potrebne tehničke korake na računalo.

Što se tiče građe ove kratke pripovijetke, istraživao sam prvenstveno u Mađarskom državnom arhivu u Budimpešti, gdje sam u potrazi za izvorima o doseljavanju gradišćanskih Hrvata u 16. stoljeću naišao na Batthyányjeva pisma i također imao uvid u urbare vlastelinstva Novi Grad/Güssing/Németújvár.

Tako sam imao dva najvažnija arhivska izvora, a uzео sam u obzir i već

postojeću literaturu o toj temi. Ovdje moram navesti nekoliko knjiga koje se smatraju stardarnim djelima:

Josef Breu, Die Kroatensiedlung im Burgenland und in den anschließenden Gebieten. Beč 1970.

Ovo izvršno djelo ima samo jedan „nedostatak“, jer prof. Breu nije imao na raspolaganju prve urbare vlastelinstva Novi Grad/Güssing/Németújvár iz godina 1576. i 1588.

2) Vera Zimányi, Der Bauernstand der Herrschaft Güssing im 16. und 17. Jahrhundert. Željezno 1962.

3) Batthyányjeva pisma kao izvori za naseljavanje gradišćanskih Hrvata. Austrijski istočni listovi, Beč 1991.

4) Moje tri studije o gradišćanskim Hrvatima vlastelinstava Novi Grad/Güssing/Németújvár (1991.); Rechnitz/Schlaining - Rohunac/Solunak (1992.) i Kiseg (1993.).

Uz pomoć navedenih izvora napisao sam duži esej u koji sam uključio odnosno ugradio ljubavnu priču "Katarina i Ivan".

O važnim društvenokulturnim događajima na dvorcu Novi Grad krajem 16. st.

Carolus Clusius i njegovo djelo "Stirpium nomenclator pannonicus" (1583.)

Carolus Clusius, značajan renesansni botaničar, objavio je 1583. svoje djelo "Stirpium nomenclator pannonicus". Ova knjiga je posebno važna jer dokumentira brojne biljke iz regije i pritom sadrži prve tiskane gradišćanskohrvatske riječi odnosno natuknice. Neke od navedenih biljaka i njihovi hrvatski nazivi jesu:

kačji jezik (trputac-Wege-**rich**), **dragoljub** (Blumenkresse), **gavez** (Schwarzfuß)

Clusius je svojim radom značajno pridonio botaničkoj znanosti i istovremeno promicao kulturnu raznolikost regije bilježeći domaće nazive biljaka na različitim jezicima.

Ivan Manlius i tiskarstvo u Novom Gradu/Güssingu

Ivan Manlius, putujući tiskar, također je imao važnu ulogu u povijesti Novoga Grada. On je tiskao spomenuto Clusiusovo djelo čime je doprinio širenju botaničkih saznanja i gradišćanskohrvatskog jezika u pisanoj formi. Manlius, protestant, protjeran je iz Slovenije, a pronašao utočište u Novom Gradu kod Baltazara Batthyányja. Njegov je rad tiskara bio od velike

važnosti za širenje znanstvenih i kulturnih djela u regiji.

O doprinosu gradišćansko-hrvatskih društveno-kulturnih djelatnika za regiju i šire

Potomci gradišćansko-hrvatskih kolonista nisu samo donijeli svoju kulturu i jezik, već su i značajno pridonijele razvoju svoje nove domovine. Primjeri značajnih osoba iz ove zajednice jesu: **Filip Kausić (1618.-1673.)** iz Celindofa - prvi rektor Teološkog sveučilišta u Zagrebu, **Filip Veždin (1748.-1806.)** iz Cimofa - autor prve gramatike sanskrtu, **Lorenz Karall** (iz V. Borištofa), poglavar Gradišća nakon Drugog svjetskog rata, **Štefan László** i **Egidius Živković**, gradišćanskohrvatski nadbiskupi.

Osobna povezanost RHP s poviješću i naseljavanjem njegovih predaka

Pitanje koliko su osobni prethodnici pridonijeli mojem vlastitom zanimanju za ovu tematiku je otvoreno, ali zanimljivo. Ako je moj protagonist Ivan (Hajszan) zaista moj predak, to bi moglo objasniti dublju povezanost i posebno zanimanje za povijest i kulturu gradišćanskohrvatskih Hrvata. Takve genealoške veze često su snažan poticaj za angažman i istraživanje vlastitih kulturnih korijena.

Sveukupno, povijest i razvitak regije pokazuju izvanrednu mješavinu znanstvenog napretka i kulturne integracije, koju su oblikovali i radovi Carolusa Clusiusa i Ivana Manliusa.